



DALARNA  
UNIVERSITY



## Att leda kollegiala lärandesamtal

Pedagogisk handledning i en kollegial  
lärandepraktik – teori och praktik i  
växelverkan

*Désirée von Ahlefeld Nisser*

# Samverkan för bästa skola

Regeringen uppdrog åt Skolverket att i dialog med huvudmän genomföra insatser i syfte att höja kunskapsresultaten i skolan samt öka måluppfyllelsen i förskolan, förskoleklassen och fritidshemmet

(Regeringsuppdrag U2019/03786/S)

# Kollegialt/kollektivt lärande

- Kollegialt lärande och kompetensutveckling är effektivare för skolutveckling än individuell kompetensutveckling (Åsen Nordström 2017)
- Kollektivt lärande är nyckelfaktor för framgångsrik skolutveckling (Skolverket)



# Punkter för dagens föreläsning

- Syfte med dagens föreläsning
- Handledarens uppdrag
- Några begreppsdefinitioner
- Kommunikationsteoretiska utgångspunkter

# Syfte

Syftet med föreläsningen är att dela med mig av de erfarenheter och kunskaper jag har av att leda samtal med utgångspunkt i ett kommunikationsteoretiskt perspektiv.

Syftet är också att särskilt belysa den pedagogiska aspekten av perspektivet och vad det rent konkret kan betyda för er i ert uppdrag att leda kollegiala lärandesamtal.

# Handledarens uppdrag

...är att leda kollegiala samtal. Fokus är på lärarens lärande. Det förväntas att ett kollegialt lärande ska ske i dessa samtal. Vidare förväntas det att det kollegiala lärandet ska leda till ett kollektivt lärande vilket betyder att det förväntas komma att ske förändringar i den pedagogiska praktiken. Slutligen förväntas det att dessa förändringar kommer att leda till att fler elever når kunskapsmålen.

# Pedagogisk handledning

- En pedagogisk metod där handledaren och den handledde möts i samtal och bearbetar och reflekterar kring situationer och problem hämtade från de handleddes egna göranden, prövanden och tänkanden i och om sin yrkespraktik.
- Metoden syftar till ökad förståelse för det egna handlande genom att söka integrera praktik och teori i ständig växelverkan
- En av handledarens betydelsefulla pedagogiska uppgifter är att skapa förutsättningar för utvecklande möten.

(Hammarström-Lewenhagen & Ekström i Sundqvist, 2012, s. 25)



# Processrelaterad handledning

Det sker någonting i **samspel** med andra och det sker något **över tid**. (Sahlin, 2006)

# Teorier

Teorier är tankeverktyg som kan hjälpa oss att förstå olika företeelser: Att förstå det vi ser, hör, erfar och gör. (Lindqvist, 14/9 2017, föreläsning).



# Gemensamma nämnare

- tillit
- skapa trygghet i relationen
- tolerans och respekt
- empatiskt förhållningssätt
- att kunna lyssna
- öppenhet/tydlighet i kommunikation
- metasamtal

# Kommunikationsteoretiska utgångspunkter

- Dialogpedagogik och den kompetenta människan

(Freire 1972 – *Pedagogik för förtryckta*).

- Habermas diskursetik

(Habermas 1981 - *Teori om det kommunikativa handlandet*).

# Människosyn – den kompetenta människan (Freire)

Föreställningen om den kompetenta människan skapar behov av kommunikation för gemensamt kunskapande.

Frigörande samtal – kunskapskapande samtal

# Habermas diskursetik

Att genomföra samtalet på ett

- **rätt** (Var och en har rätt att lägga fram sin "sanning", sin bild/uppfattning.)
- **riktigt** (Riktigt enligt den norm som råder i kontexten. Att tala på ett sätt så det blir begripligt för alla)
- **uppriktigt** sätt (Att det som yttras är menat så som det yttras. Att våga framföra det man vill).

# Kunskapssyn

- Kunskap förstås som något subjektivt men bortser inte från yttre fakta.
- Hur förstår jag och hur skapar jag mening?
- Att förstå det den andre förstår.

# Förhållningssätt

Alla har något att berätta. Mina erfarenheter blir ständigt utsatta för prövningar och jag måste vara beredd att ompröva dessa.



# Habermas diskursetik

Proceduren för samtalet är det viktiga.

- Hur samtalar vi med varandra?
- Hur går vi till väga när vi ska komma överens?
- Hur vet vi att vi är överens?
- Förstår vi varandra?
- Är samtalsklimatet tillåtande?

# Att tänka på inför första mötet

Tala om vars och ens förväntningar

Förväntningar på utbildningen.

Förväntningar på handledaren

Förväntningar på lärarna

Förväntningar på skolledningen

# Överenskommelse

Överenskommelse om hur handledningen ska gå till, dvs yttre ramar.

- Tid och plats för kommande möten.
- Viktigt att gruppen hålls intakt (vid processhandledning).
- Prioritera handledning för gruppens skull.
- Respektera mötestider. Viktigt att tiderna hålls, dvs kom i tid och stanna tiden ut.
- Viktigt att få sitta ostörda.
- Hur ska frånvaro anmälas?

# Etiska förhållningsregler

- Beslut om sekretess.
  - Vad är ok att tala om med andra?
  - Vad är inte ok att tala om?
- Hur hålls ledningen informerad? När ska ledningen vara med? Ska ledningen vara med?

# Inledningen

Klargör vad som ska hända ge ramarna för samtalet

- Vad har vi att förhålla oss till?
- Vad ska vi samtala om?
- Vilka tider har vi att hålla oss till?
- Proceduren kring samtalet.

# Proceduren

- Hur går vi till väga?
- En runda där var-och en får säga något kort?
- En runda där var och en får en viss bestämd tid?
- De andras roll när en har tiden i rundan?

# Vikten av att möta upp i samtalet

- **Bekräfta**
- Jag hör att...
- Det jag uppfattar...
- Det här låter som det var en besvärlig situation.
- **Erbjudande:** Hur skulle det vara om du...?

# Frågorna

- Öppna frågor: VAD? HUR? PÅ VILKET SÄTT? VEM? VAR? OM?
- Slutna frågor: ja- och nejfrågor



# Möjliga utforskande frågor

- Hur skulle det vara om...?
- Vad betyder det för dig?
- Hur tänker du kring det här resonemanget?
- På vilket sätt...?
- Hur ser du på...?
- Berätta mer...
- Vad kan man göra inom de ramar som finns?
- Vilka möjligheter har ledningen att åstadkomma förändringar?

# Möjliga fördjupande frågor

- Vad hindrar dig...?
- Vad blir ditt nästa steg?
- Hur vet du...?
- När tänker du...?
- Vad är en bra lektion för dig?
- Hur ser du att du nått ditt mål? Vad ser du?

# Möjliga utmanande frågor

- Vad kan man stå ut med att inte göra?
- Vad skulle du vilja göra istället?
- Vad händer om du ingenting gör?
- Vad är det värsta som skulle kunna hända?
- Vad gjorde du själv då?
- Vad kan du göra annorlunda?
- För vem är det ett problem?

# Avslutningen

- Sammanfatta vad som sagts.
- Rundan: Deltagarna ges möjlighet att säga något om sin egen förändring.
- Vad tar jag med mig från detta samtal?
- Vad är det viktigaste vi har tagit upp idag?

# Metasamtal

- Vad kan vi lära oss av detta?
- Vilka möjligheter ser du?
- Hur lärde vi oss?

Meta – och meta mera

# Fler tips

- Använd tystnaden.
- Gör en sammanfattning eller omformulera. Sätt punkt och vänta.
- Använd inte tid åt det du inte kan ändra på! Vad är rimligt?
- Om någon i gruppen inte vill bidra aktivt: Fokus mot dig själv! ”Jag ser att...” ”Jag har svårt att hantera...”

Som man förstår - handlar man

Vad innebär det nu då att vara pedagogisk handledare?



# Att leda kollegiala samtal, vad blir handledarens uppgift?

- Omdömeskunskap? (Bornemark, 2018)
- What works? (Levinsson, 2011)
- Kritisk granska forskning? (Levinsson, 2011)



Handledar-  
kunskap

Handledar-  
skap

# Handledarrollen – en komplex balansakt

- Bekräftelse av erfarenheter –  
utmana erfarenheter

- Teoretisk kunskap –  
praktisk kunskap

**Vikten av  
perspektivisering -  
En vilja att förstå,  
samstämmighet**  
(jfr Habermas, 1981)



# Referenser och lästips

- Ahlefeld Nisser, D., von. (2009). *Vad kommunikation vill säga – en iscensättande studie om specialpedagogers yrkesroll och kunskapande samtal*. Stockholm: Universitetservice.
- Ahlefeld Nisser, D., von. (2011). Kunskapande samtal i (special)pedagogisk verksamhet. I Bartholdsson, Å. & Hultin, E. (2011). *Praktiknära utbildningsforskning vid Högskolan Dalarna*. Nr: 2011:2.
- Ahlefeld Nisser, D., von. (2014). Specialpedagogers och speciallärares olika roller och uppdrag – skilda föreställningar möts och möter en pedagogisk praktik. *Nordic Studies in Education*, 34, 246-264.
- Ahlefeld Nisser, D, von. (2017). Can Collaborative Consultation, based on Communicative Theory, Promote an Inclusive School Culture? *Issues in Educational Research*.
- Bjørndal, C. R. P. (2017). *Konstruktiva stödsamtal. Perspektiv och redskap vid handledning, rådgivning, mentorskap och coaching*. Stockholm: Liber.
- Bladini, K. (2004). *Handledning som verktyg och rum för reflektion*. Karlstad: Karlstad universitet. Institutionen för utbildningsvetenskap.
- Blossing, U. & Wennergren, A-C. (2019). *Kollegialt lärande. Resan mot framtidens skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Bornemark, Jonna (2018). *Det omätbaras renässans. En uppgörelse med pedanternas världsherravälde*. Stockholm: Volante.
- Cederberg – Scheike, A. (2016). *Handledning för kollegialt lärande*. Lund: Studentlitteratur.

# Referenser och lästips

- Freire, P. (1972). *Pedagogik för förtryckta*. Stockholm: Gummessons.
- Habermas, J. (1981/1995). *Theorie des Kommunikativen Handelns*. Band 1. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- Hwang, P. & Nilsson, B. *Grupp-psykologi. För skola, arbetsliv och fritid*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Killén, K. (2009). *Professionell utveckling och handledning – ett yrkesövergripande perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Langelotz, L. (2014). *Vad gör en skicklig lärare? En studie om kollegial handledning som utvecklingspraktik*. [What 'make(s)' a good teacher? A study of peer group mentoring as a practice of professional development.] PhD Diss, Göteborg: Göteborgs universitet.
- Lendahls Rosendahl, B. & Rönnerman, K. (2005). Med fokus på handledning i skolors förändringsarbete. *Pedagogisk forskning i Sverige*. 10(2005)1 s. 35-51.
- Levinsson, Magnus (2011). Utvecklingsledare på vetenskaplig grund. Spänningsfältet mellan evidensbaserad praktik och aktionsforskning. *Pedagogisk forskning i Sverige*. Årg16 Nr. 4. S. 241-263.
- Lindqvist, Gunilla (2017). *Att inta ett vetenskapligt förhållningssätt i (special)pedagogisk praktik*. Föreläsning, Specialpedagogik för lärande, 2017-09-14, Falun.
- Lönnheden, C. & Olstedt, E. (2004). Med erfarenhet som utgångspunkt. I A. Bron & L. Wilhelmsson (Red.). *Lärprocesser i högre utbildning*. (s.104-118) Stockholm: Liber
- Mollberger Hedqvist, G. & Sahlin, B. (2016). *Bildning i utbildningens tid*. Frisystrar Förlag.

# Referenser och lästips

- Rautalinko, E. (2019). *Samtalsfärdigheter – stöd, vägledning och ledarskap*. Stockholm: Liber.
- Rökenes, O., H. & Hanssen, P-H. (2012). *Bära eller brista. Kommunikation och relationer i arbete med människor*. Malmö: Gleerups.
- Sahlin, B. (2005). *Utmaning och omtanke. En analys av handledning som en utvidgad specialpedagogisk funktion i skolan med utgångspunkt i tio pionjärens berättelser*. Stockholm: HLS Förlag.
- Sundqvist, C. (2012). *Perspektivmöten i skola och handledning. Lärares tankar om specialpedagogisk handledning*. Åbo: Åbo Akademi.
- Sundqvist, C., von Ahlefeld Nisser, D. & Ström, K. (2014). Consultation in special needs education in Sweden and Finland: a comparative approach. *European Journal of Special Needs Education*. 2011)

# Kontaktuppgifter

- Désirée von Ahlefeld Nisser
- Högskolan Dalarna
- Docent i pedagogik
- Fil.dr i specialpedagogik
- [dva@du.se](mailto:dva@du.se)

Tack för att du lyssnat 😊

